

Baštovani koji se redovno suočavaju sa previše vlage, što dovodi do bolesti biljaka, imaju nekoliko opcija. Osim izbora biljaka koje uživaju u puno vode, možete izgraditi uzdignute leje. Zemlja u uzdignutom vrtu može se osušiti brže od okolnog tla, posebno ako dodate dosta organskog materijala. Saznajte više o uzdignutim lejama u Poglavlju 5. Možete postaviti i ukopanu odvodnu cev da odvede višak površinske vode.

Uslovi tla

Ništa što radite u svojoj bašti nije važnije od izgradnje zdravog, plodnog, organski bogatog zemljišta. Zemlja čini mnogo više od jednostavnog držanja biljaka na mestu; izvor je skoro svih biljnih nutrijenata i vode. Mnogi mikroorganizmi koji žive u zemljištu takođe imaju koristi od biljaka. Tlo je zapravo toliko važno da sam posvetio dva čitava poglavlja ovoj temi. Pređite na Poglavlje 4 za pregled zemljišta i na Poglavlje 5 za tehnike izgradnje tla.

Početak projektovanja bašte

Možete pronaći stotine knjiga i veb lokacija o projektovanju bašte ali često je najbolje mesto za početak planiranja projekta vaš komšiluk. Koja imanja vam se sviđaju dok prolazite? Posetite javne bašte u vašem regionu; idealne su za dobijanje ideja o biljkama koje uspevaju u vašoj klimi. Držite malu kameru sa sobom i pravite snimke grupacija biljaka i kombinacija boja koje biste želeli da ponovite u svom vrtu. Isecite stranice iz časopisa i kataloga i pokrenite beležnicu.

Dok planirate svoj organski vrt, imajte na umu sledeće savete:

SAVET

- » **Planirajte pogodnosti.** Zdravorazumne karakteristike projekta mogu olakšati zadatke u bašti. Potrudite se da otvori na ogradi budu dovoljno široki za kosilicu za travu ili kolica. Ako zasnivate novu baštu, instalirajte creva za natapanje ili navodnjavanje kap po kap u vreme sadnje, što je najlakše vreme za rešavanje tog zadatka.
- » **Planirajte raznolikost.** Odabir biljaka u nizu tipova, veličina, boja i oblika čini pejzaž zanimljivijim; podstiče životinje i korisne organizme i minimizira probleme sa štetočinama. Pogledajte prethodni odeljak „Faktori koji utiču na vaše projektantske odluke“ za više informacija.
- » **Planirajte minimalno održavanje.** Minimizirajte poslove u bašti pažljivim planiranjem. Izaberite izdržljive, pouzdane biljke koje se lako održavaju. Uverite se da su zrele veličine drveća i žbunja prikladne za lokaciju, tako da ćete morati malo da obrezujete. Koristite pokrivače tla koji se lako održavaju umesto travnjaka koji su zahtevni za održavanje.
- » **Planirajte održivost.** Razmišljajte dugoročno kada planirate svoju baštu; razmislite kako će zasadi izgledati za pet ili deset godina. (Posetite botaničke bašte da biste videli odrasle primerke.) Izaberite dobro prilagođene, dugovečne biljke koje zahtevaju minimalnu dodatnu vodu i đubrivo. Smanjite potrebu za spoljnim izvorima đubriva kompostiranjem otpada iz dvorišta i kuhinje.

- » **Planirajte izobilje.** Razmislite o tome kako će vaše imanje izgledati u sva četiri godišnja doba i uključite biljke koje će vas interesovati tokom cele godine. Uzmite u obzir sve stvari koje vam bašta može pružiti. Dodajte baštu za rezano cveće za kućne bukete; posadite ekstra bilje za sušenje; dodajte tikvice i grmove ispunjene bobicama za zanate. Postavite staklenik ili platenik i imajte sveže proizvode od ranog proleća do kasne jeseni.
- » **Planirajte uštedu energije.** Strateški postavljeno drveće za hlad pomaže da vaša kuća bude hladna tokom leta. Pravilno ozelenjavanje može smanjiti troškove grejanja i hlađenja za jednu trećinu ili više. (Za detalje pogledajte „Uređenje pejzaža radi uštede energije,“ kasnije u ovom poglavlju.)

UPAMTITE

Pre nego što počnete da planirate, proverite lokalne propise i sporazume zajednice da li postoje ograničenja u pogledu stvari kao što su visina trave i vrste biljaka koje su dozvoljene. Neka udruženja vlasnika kuća zabranjuju povrtnjake ili ih dozvoljavaju samo u dvorištima, na primer. Ako smatrate da su pravila neprihvatljiva, ubedite druge u vašem komšiluku da vam se pridruže u pokušaju da ih ukinete.

Osnovni principi projektovanja bašte

Mešanje i spajanje biljaka sa kreativnim duhom je deo baštovanstva koji me uzbuđuje svake zime, kada katalogi semena i biljaka slete u moje poštansko sandučiće i kada se zemlja u proleće zagreje. Bilo da projektujete novi pejzaž ili samo dođate ili preuredite postojeće biljke, imajte na umu sledeće elemente projekta:

- » **Sezona cvetanja:** Velika greška koju mnogi baštovani prave je da kupuju samo ono što vide da cveta u baštenskom centru u proleće. Njihove bašte izgledaju divno u proleće i rano leto, ali manje su privlačne tokom ostatka godine.
- » **Boja:** Baštovani obično postavljaju boju cveća kao glavni prioritet kada odlučuju koje biljke da kupe, ali i boja lišća i kore može doprineti celokupnoj paleti bašte. Uzmite u obzir da mnoge biljke cvetaju samo nekoliko nedelja, ali njihovo lišće i koru vidite u drugim periodima godine. Ponekad najlepše bašte imaju najjednostavnije šeme boja. Bašta ispunjena belim cvećem i srebrno-sivim lišćem, na primer, svetluca na mesečini.
- » **Razmera:** Potražite drveće i žbunje koje odgovaraju veličini vašeg pejzaža. Ogromno drvo može preplaviti malo dvorište; mali grm može izgledati izgubljeno u prostranstvu travnjaka. Imajte na umu i razmeru u pojedinačnim baštama. Možda ćete želeti da rasporedite biljke po visini, stavljajući najniže ispred, a najviše pozadi. Za bašte koje će se gledati sa svih strana, stavite najviše biljke u sredinu.

DIZAJNIRANJE BOJOM

Iako zaista ne možete pogrešiti u mešanju boja cveća, neke nijanse se prirodno slažu. *Krugovi boja*, koje možete pronaći u lokalnoj prodavnici umetničkih predmeta, prikazuju dugu kao krug obojenih kriški. Krajnosti krugova boja, kao što su crvena i zelena, narandžasta i plava, ljubičasta i žuta, se dopunjuju. Boje koje formiraju trouglove na krugu boja, kao što su plava, zeleno-žuta i crveno-ljubičasta, dobre su kombinacije. Jedna boja (kao što je crvena) ima mnogo svetlijih i tamnijih nijansi (kao što su roze i tamnocrvene) u okviru svojih tonova, a kombinovanje ovih nijansi čini vrtove sa jednom bojom zanimljivijim.

Tople boje (crvena, žuta i narandžasta) iskaču u pejzažu i mogu izgledati da su bliže nego što jesu. *Hladne boje* (plava, zelena i ljubičasta), stapaju se u baštu i nestaju. Koristite ove boje da biste postigli određene efekte. Hladne boje u maloj bašti mogu učiniti da bašta izgleda veća; tople boje privlače više pažnje na ulične zasade. Bela se takođe ističe u pejzažu, posebno pri slabom svetlu, i korisna je za sadnju sa šarenijim cvećem da bi se mešavina osvetlila ili ublažila.

- » **Atributi koji produžavaju sezonu:** Neke biljke nude lepe mahune, pupoljke, koru ili način rasta. Glave semena maka, glavice ukrasne trave, stabljike kovrdžave vrbe, izdanci crvenog dreva i kora rečne breze zauzimaju centralno mesto kada lišće i cveće opadne. Biljke sa izuzetno dugim periodom cvetanja ili koje cvetaju dva puta u sezoni, kao što su bradate perunike koje cvetaju ponovljeno, nude dobru vrednost u bašti.
- » **Način rasta:** Način rasta može učiniti određenu biljku više ili manje pogodnom za baštu. Loza penjačica, na primer, zauzima malo prostora u bašti i daje dodatnu vertikalnu dimenziju prostoru. Biljke puzavice, kao što su puza-va majčina dušica i petunija, pokrivaju tlo.
- » **Razmotrite različite kulture:** Tražite sorte otporne na bolesti, posebno kod vrsta koje su podložne određenim problemima. Na primer, floks je sklon pepelnici, ali mnoge novije sorte su otporne na gljivice. Potražite „otporno na bolesti“ u opisima svih biljaka, a posebno za ruže, voćke, povrće i bobičasto voće.

Vrste pejzažnih aranžmana

Uređenje pejzaža može biti mnogo više od toga da vaše dvorište učinite prelepim. Mnoge biljke mogu služiti dvostrukoj svrsi. Na primer, voćka zasađena tako da zasenči vaš trem pomoći će vam da se osvežite dok uživate u njegovim ukusnim plodovima. Kada planirate svoj pejzaž, razmotrite sve načine na koje biljke mogu poboljšati vaš svakodnevni život.

ECO-SMART

Uređenje pejzaža radi uštede energije

Pre pojave jeftinog i lako dostupnog grejanja i klimatizacije, ljudi su koristili zdravazumsko uređenje kako bi povećali udobnost svojih domova i smanjili troškove grejanja i hlađenja. Dobro planiran pejzaž može smanjiti letnje troškove klimatizacije u kući za 15 do 50 procenata. Vetrobrani mogu da uštede do 25 procenata na troškovima grejanja. Evo nekoliko saveta za uštedu energije:

- » Zasadite listopadno drveće na jugoistočnom i jugozapadnom uglu kuće. Ono će zkloniti vaš dom od letnjeg sunca, ali će u jesen odbaciti lišće kako bi toplina zimskog sunca stigla do vašeg doma. *Napomena:* Drveće na južnoj strani kuće neće obezbediti mnogo osveženja usred leta osim ako ne nadvisuje krov. Pošto blokiraju zimsku sunčevu svetlost u tom položaju, obično je najbolje ostaviti južnu stranu bez drveća.
- » Zasadite zimzelenu živu ogradu na severnoj ili severozapadnoj strani kuće (ili na kojoj god strani je smer preovlađujućih zimskih vetrova) da biste obezbedili zaštitu od hladnih naleta.
- » Zasadite drveće da zasenčite jedinicu za klimatizaciju, čime ćete povećati efikasnost jedinice za 10 procenata ili više. Odrežite lišće oko jedinice da biste obezbedili dobru cirkulaciju vazduha.
- » Posadite jednogodišnje ili listopadne loze na spoljnim zidovima okrenutim prema jugu da biste ih izolovali od vrućeg letnjeg sunca. One će uvenuti ili izgubiti lišće u jesen, puštajući zimsko sunce do zidova. Uzgajajte vinovu lozu da biste zasenili sunčane sobe i verande.

SAVET

Neke opštine nude finansijske podsticaje vlasnicima kuća koji koriste ukrasne biljke koje čuvaju vodu. Konsultujte se sa lokalnom komisijom za očuvanje, okrugom za očuvanje zajednice ili državnim odeljenjem za prirodne resurse da vidite da li takav program postoji u vašoj oblasti.

Integrisan pejzaž

Vreme je da ponovo razmislimo o paradigmi prigradskog pejzaža: kuća okružena simetričnim zimzelenim ogradama; ogroman negovan travnjak ispresecan povremenim cvetnim lejama; povrtnjak spušten u ugao dvorišta.

Kao organski baštovan, imate jedinstvenu poziciju da kreirate integrisane pejzaže u kojima jestivo i ukrasno bilje dele baštenski prostor. Zašto? Ne morate da brinete o tome da li će pesticidi prskani po travnjacima i cveću zagaditi vaše biljke za ishranu. Zašto ne koristite grmove borovnice kao temeljne biljke? Oni su atraktivni i zahtevaju malo održavanja, a lišće postaje prelepo grimizno u jesen. Najbolje od svega, možete izaći iz kuće u berbu sočnih bobica. Dugina blitva, koja ima upečatljive narandžaste, ružičaste, crvene i žute stabljike, prirodna je u cvetnim lejama i takođe nudi hranljivu žetvu.

U redu je znati pravila tradicionalnog projektovanja bašte, ali je isto tako važno znati da ih možete prekršiti!

UPAMTITE